1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

НАУКОВА ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ / О.А. НАЗАРОВ // СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА. ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ В ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ: ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ. ДАТА ПУБЛІКАЦІЇ: 22.07.2018[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.3.2018.01[1] Check for updates

Анотація. Реферативний огляд О. А. Назарова присвячено правовому регулюванню наукової і науково-технічної експертизи та можливості її застосування до висновків судової експертизи. Автор узагальнює положення основних нормативно-правових актів цієї сфери, центральним з яких є Закон України від 10 лютого 1995 року «Про наукову і науково-технічну експертизу». За частиною першою статті 1 Закону така експертиза є діяльністю, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня об'єктів експертизи і підготовка обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо них. Перелічено її основні завдання: об'єктивне комплексне дослідження об'єктів, перевірка їх відповідності законодавству, оцінка відповідності сучасному рівню наукових і технічних знань, аналіз використання науково-технічного потенціалу, прогнозування наслідків і підготовка науково обґрунтованих висновків. Посилаючись на статтю 5 Закону, автор розглядає висновок судової експертизи як можливий об'єкт наукової чи науково-технічної експертизи й зіставляє цей підхід з положеннями Закону України «Про судову експертизу» про поняття судової експертизи, систему державних спеціалізованих установ і покладене на них науково-методичне забезпечення. Обґрунтовано, що Положення про організацію та проведення наукової та науково-технічної експертизи, затверджене наказом Міністерства України у справах науки і технологій від 24.04.1998 № 131, не може застосовуватися до висновків судової експертизи, оскільки судова експертиза не належить до державних програм і проєктів у галузі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Висвітлено державну акредитацію у сфері наукової експертизи: особи з науковим ступенем, ученим званням або членством в академіях можуть проводити експертизу без свідоцтва, інші фізичні та юридичні особи мають пройти акредитацію; наведено перелік документів до заявки. Зафіксовано реорганізацію Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації (постанова КМУ від 04.06.2014 № 255) з переданням його повноважень Міністерству освіти і науки, а також роль Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації у формуванні переліку провідних експертів. Огляд доповнено переліком восьми нормативних документів і має практичне значення для учасників процесу, які порушують питання про наукову оцінку висновку судового експерта.

Ключові слова: наукова експертиза, науково-технічна експертиза, висновок судової експертизи, судова експертиза, нормативно-правове регулювання, державна акредитація, експерт, Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу».

Scientific and Scientific-Technical Expertise: Concept, Content and Legal Regulation

Nazarov O. A.

Abstract. Parties to litigation sometimes seek an independent scientific assessment of a forensic expert's opinion, which raises the question of whether the national system of scientific and scientific-technical expertise can serve this purpose. In this review, Nazarov O. A. summarises the main legal acts in this field, above all the Law of Ukraine of 10 February 1995 on Scientific and Scientific-Technical Expertise, which defines such expertise as research, verification, analysis and assessment of the scientific and technical level of its objects and the preparation of substantiated conclusions for decision-making. The tasks of expertise are listed, from objective comprehensive study of objects and verification of their compliance with legislation to forecasting consequences and preparing scientifically grounded conclusions. Referring to Article 5 of the Law, the author treats the conclusion of a forensic examination as a possible object of scientific or scientific-technical expertise and compares this approach with the Law of Ukraine on Forensic Examination, its definition of forensic examination and the system of state specialised institutions responsible for scientific and methodological support. He argues that the 1998 Regulation on the organisation and conduct of scientific and scientific-technical expertise, approved by Order No. 131 of the Ministry for Science and Technology, cannot be applied to forensic conclusions, since forensic examination is not a state research and development programme or project. The review covers state accreditation of experts, exemptions for holders of academic degrees and titles, the documents required for a certificate, the 2014 reorganisation of the State Agency for Science, Innovation and Informatisation with its powers transferred to the Ministry of Education and Science, and the role of the Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information. A list of eight regulatory documents is appended.

Keywords: scientific expertise, scientific-technical expertise, forensic expert opinion, forensic examination, legal regulation, state accreditation, expert, Law of Ukraine on Scientific and Scientific-Technical Expertise.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 09.05.2018; у номері — 01.07.2018; DOI:* ***10.53672/ej.3.2018.01***[1].

Повний текст

Реферативний огляд.

Наукова і науково-технічна експертиза - це діяльність, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня об'єктів експертизи і підготовка обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо таких об'єктів (частина 1 статті 1 Закону України "Про наукову та науково-технічну експертизу").

Основними завданнями наукової і науково-технічної експертизи є:

об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів експертизи;

перевірка відповідності об'єктів експертизи вимогам і нормам чинного законодавства;

оцінка відповідності об'єктів експертизи сучасному рівню наукових і технічних знань, тенденціям науково-технічного

прогресу, принципам державної науково-технічної політики, вимогам екологічної безпеки, економічної доцільності;

аналіз рівня використання науково-технічного потенціалу, оцінка результативності науково-дослідних робіт і дослідно-конструкторських розробок;

прогнозування науково-технічних, соціально-економічних і екологічних наслідків реалізації чи діяльності об'єкта експертизи;

підготовка науково обгрунтованих експертних висновків.

У відповідності до статті 5 Закону України "Про наукову та науково-технічну експертизу" **результати (висновок) судової експертизи** є об'єктом наукової або науково-технічної експертизи.

Згідно частини 1 статті 1 Закону України "Про судову експертизу", **судова експертиза** - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об’єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Законодавство України про судову експертизу складається із Закону "Про судову експертизу", інших нормативно-правових актів (частина 1 статті 2 зазначеного Закону).

До державних спеціалізованих установ, які здійснюють судову експертизу належать: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України та інші (частина 2 статті 7 зазначеного Закону).

На державні спеціалізовані установи покладена функція організації науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності відповідно до частини 1 статті 8 Закону "Про судову експертизу".

Порядок організації й проведення наукової та науково-технічної експертизи державних програм і проектів у галузі фундаментальних, прикладних, науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, а також науково-технічних частин програм різного спрямування та підпорядкування встановлює Положення про організацію та проведення наукової та науково-технічної експертизи, затверджене наказом Міністерства України у справах науки і технологій 24.04.98 № 131, проте воно **не може бути віднесено до проведення наукової експертизи висновків судової експертизи** з причини того, судова експертиза не відноситься до державних програм і проектам у галузі фундаментальних, прикладних, науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт.

Державна акредитація фізичних та юридичних осіб у сфері наукової та науково-технічної експертизи (далі акредитація) - це державне визнання кваліфікації фізичної та юридичної особи у сфері наукової та науково-технічної експертизи. Державну акредитацію здійснює Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України.

04 червня 2014 року Уряд реорганізував Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації - про це повідомляє прес-служба Міністерства освіти і науки. За повідомленням МОН, замість реорганізованого агентства створено центральний орган виконавчої влади з реалізації політики у сфері електронного урядування – Державну службу з питань електронного урядування. Відповідна постанова прийнята Кабінетом Міністрів України 04 червня 2014 року № 255. Згідно з постановою, Міністерство освіти і нау-

ки є правонаступником прав та обов'язків Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації з питань реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. У Міністерстві освіти і науки зазначили, що таким чином освітньому відомству повернуті повноваження в управлінні наукою.

Фізичні особи, які мають дипломи про присудження вченого ступеня кандидата чи доктора наук у відповідній галузі знань або атестат про присвоєння звання старшого наукового співробітника, доцента, професора, а також документи про обрання членами і членами-кореспондентами вищезазначених академій мають право здійснювати наукову і науково-технічної експертизу без отримання свідоцтва. Усі інші особи, які здійснюють діяльність, пов'язану з наданням експертних послуг, та юридичні особи, у статуті яких передбачена така діяльність, повинні пройти державну акредитацію і отримати свідоцтво, що підтверджує кваліфікацію його отримувача на право організації чи проведення або організації та проведення наукової і науково-технічної експертизи.

Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформаціїі» формує перелік провідних експертів, які можуть бути затребувані не лише для проведення експертизи в Україні, але й за кордоном.

Для реєстрації фахівцю, який виявив бажання виступити в якості експерта у певній галузі науки потрібно заповнити анкету експерта і надіслати її на електронну поштову адресу expertuistei@gmail.com.

Для отримання свідоцтва заінтересовані особи - фізичні та юридичні - подають відповідні заявки до Держінформнауки України.

До заявки на отримання свідоцтва додаються:

1) юридичними особами:

- засвідчені в установленому порядку копії установчих документів;

- свідоцтво або інший документ, що підтверджує проходження установою державної атестації відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.04.98 N 469 (469-98-п) "Про затвердження Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ";

- копії публікацій (не менше п'яти) за останні 2 роки у наукових виданнях з відповідної галузі науково-технічної діяльності, в якій передбачається проведення наукової і науково-технічної експертизи, за наявності;

- копії (не менше п'яти) виконаних наукових або науково-технічних експертиз (замовлення на експертизу, методика, за якою провадилася експертиза, експертний висновок) за останні 2 роки, за наявності;

- інші матеріали, що підтверджують кваліфікацію отримувача з питання організації, проведення або організації та проведення наукової і науково-технічної експертизи, за наявності;

2) фізичними особами:

- засвідчені в установленому порядку копії документів, що засвідчують рівень освіти і кваліфікації, необхідної для здійснення на належному рівні наукової і науково-технічної експертизи у відповідній галузі науково-технічної діяльності;

- копії публікацій (не менше п'яти) за останні 2 роки у наукових виданнях з відповідної галузі науково-технічної діяльності, в якій передбачається проведення наукової і науково-технічної експертизи, за наявності;

- копії (не менше п'яти) виконаних наукових або науково-технічних експертиз (замовлення на експертизу, експертний висновок) за останні 2 роки, за наявності;

- інші матеріали, що підтверджують кваліфікацію отримувача з питання проведення наукової і науково-технічної експертизи, за наявності.

Нормативні документи:

1. Закон України від 10 лютого 1995 року «Про наукову і науково-технічну експертизу» (з наступними змінами і доповненнями). - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/51/95-вр

2. Порядок проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2004 року № 12. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0110-04

3. Порядок проведення державної атестації наукових установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/540-2017-п

4. Положення про організацію та проведення наукової та науково-технічної експертизи, затверджено наказом Міністерства України у справах науки і технологій 24.04.98 N 131. - URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0462-98

5. Норми оплати праці експертів, які залучаються для проведення державної наукової та науково-технічної експертиз, що проводяться за рахунок коштів державного бюджету, затверджені наказом Міністерства соціальної політики України від 20.03.2017 № 434. - URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0442-17

6. Порядок проведення державної експертизи інноваційних проектів, затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 30.07.2013 № 1052. - Режим доступа: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1351-13

7. Методика проведення державної експертизи інноваційних проектів, затверджена Міністерства освіти і науки України від 21 лютого 2008 року № 114. - Режим доступу: http://consultant.parus.ua/?doc=04L1X36ADA Для підвищення надійності зберігання тексту статті в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ до статті забезпечений online-журналом: https://expert-nazarov.com/attachments/article/
823/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20_%20%D0%A9%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%

B8%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B8%20%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf

8. Порядок фінансування наукової і науково-технічної експертизи, затверджено наказом Державного комітету України з питань науки, техніки та промислової політики та Міністерства фінансів України від 27 червня 1996 року N 115/160. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0479-96

References

1. Nazarov O. A. Naukova ta naukovo-tekhnichna ekspertyza: poniattia, zmist, normatyvno-pravove rehuliuvannia [Scientific and Scientific-Technical Expertise: Concept, Content and Legal Regulation] / O.A. Nazarov // Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa ta spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi: Elektronnyi zhurnal. Data publikatsii: 22.07.2018. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 3 (15). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2018.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-vidi-spetsialnikh-znan/823-derzhavna-akreditatsiya-fizichnikh-ta-yuridichnikh-osib-u-sferi-naukovoji-ta-naukovo-tekhnichnoji-ekspertizi (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].